

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

ГАРЧИГ

Д.д		Хуудасны дугаар
1	Ордын ерөнхий мэдээлэл	2
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт	7
3	Байгаль орчныг хамгаалах талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд	10
4	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	11
5	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	12
6	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	12
7	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	12
8	Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	13
9	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	13
10	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	13
11	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, түүний үр дүнг тайлагнах, хэлэлцүүлэх төлөвлөгөөний биелэлт	14
12	Дүгнэлт	16

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

1. Газарзүйн байршил

Бөхөгийн хөндийн орд нь Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн нутагт “Очирням” ХХК-ийн эзэмшиж буй 12215А тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий 1:100 000-ны масштабтай байр зүйн зургийн L-48-10 тоот хавтгайд хамрагдах цэгүүдээр хязгаарлагдсан 52 гектар талбайг хамран, Улаанбаатар хотоос урагш 35 км зайд, Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн нутаг Шувуун фабрикаас урагш 1.3 км-т оршино.

Хүснэгт №1

Цэгийн дугаар	Уртраг			Өргөрөг		
	Градус	Минут	Секунд	Градус	Минут	Секунд
1	106	34	50	47	44	46
2	106	35	15	47	44	46
3	106	35	15	47	44	26
4	106	35	10	47	44	26
5	106	35	10	47	44	10
6	106	34	50	47	44	10

2. Физик газарзүй, байгаль, цаг уурын нөхцөл

Газарзүйн байрлалын хувьд Хэнтийн уулархаг мужийн өмнөд хэсэгт Бөхөг голын хөндийд харьяалагдана. Судалгааны талбай орчмын уулсын харьцангуй өндөр 1300-1500м, хөндийн туйлын өндөржилт нийт талбайн хэсэгт 1225.98-1230.69 м байна. Талбайн гадаргуугийн талбайн рельеф нь бараг тэгшивтэр, голын урсгалын дагуу зүүн урдаас баруун хойш ургаш чиглэсэн доош суусан маягын гадаргуу үүсгэжээ.

Усан сүлжээний хувьд ордын орчимд Туул, Бөхөгийн голуудтай. Талбайн дундуур Бөхөгийн гол дайран өнгөрдөг ба тогтмол урсацгүй, тухайн жилийн хур хундасны хэмжээнээс шалтгаалан урсдаг байна.

Уур амьсгалын хувьд эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, хур дундас багатай хуурай агаартай, цаг агаарын олон жилийн ажиглалтын дунджаар хамгийн хүйтэн 12-

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

2004 онд 6929Х хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий Бөхөг-солонго нэртэй хайгуулын талбайд “Солонго бил” ХХК нарийвчилсан хайгуулын ажил гүйцэтгэж, нөөцийн тайланг Эрдэс баялагийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2008 оны 07 дугаар сарын 09-ний өдрийн 28-04 тоот хуралдаанаар хэлэлцүүлж, Ашигт малтмал, газрын тосны хэрэг эрхлэх газрын даргын 2008 оны 08 дугаар сарын 416 тоот тушаалаар ордын 1173.4 мянган м³ элс-хайрганы нөөцийг ашигт малтмалын улсын нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгүүлсэн.

3. Бөхөгийн хөндийн элс-хайрганы ордын геологийн тогтоц

Ордын тогтоц

Бөхөгийн хөндийн ордын элс-хайрганы хольц нь өмнө нь 1986 онд тогтоогдож эрэл үнэлгээний ажлаар тодорхой хэмжээнд судлагдсан. /Геологич Ж.Цэрэндорж/ Бөхөг-Солонгын орд нь Бөхөг голын элс-хайрганы хольцын үргэлжлэл юм. Талбайд тархсан хэмхдэс чулуулгийн зузаалаг нь аллювийн голдрил, сайраас тогтох ба энэ нь нэг төрлийн элсэрхэг-хайргархаг-хайрган материалаас бүрдэнэ. Эдгээр материал нь ерөнхийдөө саарал, шаравтар-саарал өнгөтэй байна. Элс хайрганы чулуулагт элсний агуулга 35.5 %, 5-40 мм-ийн хэмжээтэй хайрга 64.7%, 70 мм-ээс том хэмжээний валун 0.16% буюу бараг байхгүй.

Бүдүүн хэмхдэст материалын хэлбэр нь дугуйрсан сайн мөлгөржсөн, гадаргуу нь толигор байна. Петрографийн найрлагаараа том ба бүдүүн хэмхдэст материал нь голлон метаморфичлогдсон элсэн чулуу, бялхмал бөсөл чулуулаг түүнчлэн филлитлэгдсэн занар, алеврит-цахиурлаг-шаварлаг занар, боржин ба түүний дресва, маш багаар микродиорит, диорит-порфирит, хүчиллэг найрлагатай бялхмал чулуулгаас тогтсон хайргаас бүрдэнэ. Хайрганцар, хайрга болон жижиг валун нь ихэнхдээ бат бэх, нягт, хатуу байна. Бүдүүн хэмхдэст материалын хэмжээнд хэврэг бө өгөршсөн чулуулгийн мөхлөг дунджаар 5-7%, лабораторийн судалгаагаар хэврэг чулуулгийн мөхлөгийн агуулга 5-20 мм-ийн хайрганд 13.25%, 20-40 мм хайрганд 12.7% байна.

Хэврэг болон өгөршсөн чулуулгийн мөхлөг гол төлөв хувиралд орсон аркоз элсэн чулуу, заримдаа витрокластик туф, зарим тохиолдолд филлитчилэгдсэн алеврит шаварлаг занарт илэрнэ. Мөхлөгийн хэлбэр нь дугуйрсан мөш ховроор өнцөглөсөн, мөхлөгийн мөлгөржилт сайн, гадаргуу нь толигор байна.

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

Хайрга, хайрганцар нь петрографийн найрлага болон хэврэг чулуулгийн мөхлөгийн агуулга түүнчлэн мөхлөгийн хэлбэр нь мөөгөржилт элэгдэлт нь хайгуулын талбайн хэмжээнд, мөн гүн рүүгээ өөрчлөлтгүй болно.

Бүдүүн хэмхдэст материалд хавтгайлаг, үзүүрлэг хэсгийн мөхлөгийн агуулга 13.8-19.3% хүртэл хэлбэлзэнэ.

Элс-хайрганы хольцын 2.5 мм-ээс бага хэсгийг /элсийг/ лабораторын нөхцөлд шинжлүүлэн судалгаа хийлгэхэд элсний мөхлөг нь мөлгөржилт сайтай, бэржгэр гадаргуутай. Шигшсэн элс нь ерөнхийдөө дунд том ширхэгтэй, элсний ширхэгийн модуль 2.5-3.81, дунджаар 3.08 байна. Эндээс үзэхэд ордын хэмжээнд элс нь том ширхэгтэй байна. Элс нь өөрийн жингээрээ шавар, наангилаг шавар, тоосорхог хольц болон органик хольцоос амархан ялгарч байна.

Органик хольц нь этолоноос цайвар байгаа нь шаардлагын хэмжээнд байгааг харуулж байна. Элсэнд гялтагануур, карбонатлаг, кальцитлаг эрдсийн хольц байхгүй. Элсэн дэхь шаварлаг тоосорхог хэсгийн агуулга 0.56-2.35%, дунджаар 1.28% байсан.

Хайгуул хийсэн талбайн хэмжээнд элс-хайрганы хольцын зузаан нь 4.4-4.9 м, дунджаар 4.64 м байв. Элс- хайрганы хольцын чанар талбайн төрхөлт болон гүндээ жигд байна.

Элс хайрганы хольцын ашигт зузаалаг гадаргуугаас хуулга хөрсний зузаан ба хөрс ургамлын үеийн доор 0.1-0.6 м-т давхарга, хэвтэш маягийн хэвтээ байрлалтай тогтоцтой болно. Хайгуул хийсэн талбайн хэсэгт 5м хүртэл гүн шуфт нэвтрэлт хийхэд хөрсний ус тааралдаагүй тул элс-хайрганы хольцын нөөцийг тооцоолохдоо устай давхарга гэж ялгаагүй, зөвхөн усгүй давхаргаар нөөцийг тооцоолсон байна.

4. Нөөцийн тооцооны үр дүн

Ордын талбайн хэмжээ 25.3 га, ашигт давхаргын дундаж зузаан 4.60 м, хучаас хурдасны дундаж зузаан 0.47 м, элсний нөөц баттай (А), бодитой (В) зэргээр 414283.9 м³, хайрганы нөөц баттай (А), бодитой (В) зэргээр 759148.9 м³, нийт элс-хайрганы нөөц 1173433 м³, хучаас хурдасны эзэлхүүн 114027 м³, хөрс хуулалтын итгэлцүүр 1/10 байна.

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

Бөхөгийн хөндийн элс-хайрганы ордын нөөцийн тооцооны нэгдсэн хүснэгт

Хүснэгт №2

Нөөцийн зэрэг, блокын дугаар	Ашигт давхаргын зузаан /м/		Талбай Н хэмжээ /м2/	Эзэлхүүн /м3/		Нөөц дэх хэсгүүдийн агуулга /%/		Ашигт малтмалын нөөцийн хэмжээ /м3/	
	хөрс	элс		хөрс	элс	элс	хайрга	элс	хайрга
С-1	0.4	4.6	12782	5113	58797	35.81	64.19	21055.3	37741.9
С-2	0.34	4.71	59900	20366	282129	35.17	64.83	99224.8	182904.2
В-3	0.28	4.77	44000	12320	209880	34.84	65.16	73122.2	136757.8
В-4	0.49	4.69	42700	20923	200263	35.21	64.79	70512.6	129750.4
С-5	0.67	4.51	57440	38485	259054	35.47	64.53	91886.6	167167.8
В-6	0.3	4.7	24000	7200	112800	36.98	63.02	41713.4	71086.6
С-7	0.8	4.2	12026	9621	50509	33.20	66.80	16769.1	33740.1
Дүн			252848	114027	1173433	35.24	64.76	414283.9	759148.9
Дундаж	0.47	4.60							

5 .2022 онд хийсэн техникийн нөхөн сэргээлт

Сүүлийн жилүүдэд хотод суурьших хүн амын тоо өсч, хотжилт явагдаж барилга, орон сууц ихээр баригдаж байгаатай холбогдуулан барилгын материалын хэрэгцээ, түүнчлэн хайрганы хэрэгцээ жилээс жилд өссөн нэмэгдэж байна.

Энэ бүтээн байгуулалтын ажилд өөрийн хувь нэмрээ оруулах зорилгоор “Очирням” ХХК нь Хан–Уул дүүргийн 13 дугаар хороо, Бөхөг-Солонго нэртэй газарт Ашигт малтмал, Газрын тосны хэрэг эрхлэх газраас олгосон 12225А дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дагуу түгээмэл тархацтай ашигт малтмал хайрга олборлох үйл ажиллагааг 2007 оноос эхлэн явуулж байна.

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлөөр 52 га талбайг 30 жилийн хугацаатай олгосон бөгөөд үүнээс 6 га талбайд ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулаад байна.

“Ашигт малтмалын тухай” хуулиар хүлээсэн ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үүргийн дагуу нөхөн сэргээлтийн ажлыг жил бүрийн ажлын төлөвлөгөөндөө тусган хэрэгжүүлж байна.

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

2022 онд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг 4 ажилтан, 1 ачигч, 1 эксковатор, 1 бульдозер, 1 өөрөө буулгагч HOWO маркын автомашинаар 0.8 га талбайд дээр дурьдсан хэлбэрээр гүйцэтгэлээ. Ачигч болон бульдозер ашиглан эвдэрсэн талбайг түрж хэвгийжүүлэх, хэлбэржүүлэх ажлыг, нөхөн дүүргэлтийг автомашинаар зөөж тээвэрлэлээ.

Нөхөн сэргээлтийг өөрийн нөөц бололцоо машин техник, хүн хүчид тулгуурлан ашиглалт, олборлолтын явцад үүссэн дотоод болон гадаад овоолго, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас гарсан хаягдал чулуулгыг ашиглан нөхөн дүүргэлт хийх, тэгшлэх, шимт хөрсөөр хучиж биологийн нөхөн сэргээлтэд бэлтгэх, налуулах, хэвгийжүүлэх гэх мэт хэлбэрээр хийж хүрээлэн байгаа орчин, хүн малд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүйгээр засаж тохижууллаа.

Хөрс хуулалттай холбоотой үүссэн овон товон гадаргууг ерөнхийд нь сийрүүлэн тэгшлэх, налуу гадаргууг орчных нь гадаргуутай ойртуулан хэлбэршүүлэх, ажиллагаанууд хийгдэж, дараа нь нарийвчлан хэлбэржүүлж, өнгөлөн тэгшлэх ажиллагааг гүйцэтгэлээ.

Нөхөн сэргээлтийн стандартад заасны дагуу хэлбэржүүлэхдээ орчны газрын тогтоцыг харгалзан ойролцоох газрын хэлбэрт аль болох ойртуулан налууугийн өнцгийг үүсгэхийг хичээсэн.

Нөхөн сэргээлтийг:

- Ашиглагдсан орон зайг нөхөн дүүргэх;
- Ашиглагдсан орон зай, ухшийг хэвгийжүүлэх, хэлбэршүүлэх;
- Эвдэрсэн газрыг болон овоолгыг тэгшлэх, гадаргууг нь хэлбэржүүлэн тэгшлэх;
- Овоолгын хажууг хэвгийжүүлэн дэвсэгжүүлэх;
- Тэгшилсэн талбайг нягтаршуулах зэрэг хэлбэрээр хийлээ.

Ачигч ашиглан эвдэрсэн талбайг түрж хэвгийжүүлэх, хэлбэржүүлэх ажлыг, нөхөн дүүргэлтийг автомашинаар зөөж тээвэрлэлээ.

А. Техникийн нөхөн сэргээлтийн шууд зардал: Хүснэгт №3

Д/д	Зардлын нэр	Дүн /мян.төгрөг/
1	Түлш, тослох материалын зардал	7716.0
2	Цалингын зардал	4531.0
	Нийт нөхөн сэргээлтийн шууд зардлын дүн	12247.0

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

Б. Техникийн нөхөн сэргээлтийн нэмэлт зардал:

Хүснэгт №4

Д/д	Зардлын нэр	Дүн /мян.төгрөг/
1	Хөдөлмөр хамгааллын хувцас	357.8
2	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэгсэл	200.0
3	Хоолны зардал	475.9
	Нийт нэмэлт зардлын дүн	1033.7
	НИЙТ ЗАРДАЛ	13280.7

Мөн техникийн нөхөн сэргээлт хийхэд шаардагдах зардлын тооцоог Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын хамтарсан 2010 оны 05 дугаар сарын 17-ны өдрийн А-132/112 дугаар тушаалын хавсралтаар батлагдсан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газрыг нөхөн сэргээх ажлын зардлын үнэлгээ тооцох аргачлал”-ын дагуу тооцон гаргалаа.

“Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, нэр томъёо тодорхойлолт MNS 5914:2008” стандартад нэр томъёо тодорхойлолтыг заасан.

Зарим нэр томъёоны тайлбар

Хүснэгт №5

д/д	Нэр томъёо	Тайлбар
	Газрын эвдрэл	Ашигт малтмал олборлох, геологи-хайгуулын ажил гүйцэтгэх, судалгаа хийх, барилга байгууламж барьж байгуулах, хөрсөн бүрхэвчийн эвдрэл үүсгэхүйц бусад төрлийн ажил гүйцэтгэх, тэрчилэн тухайн орчны гидрологийн горим алдагдах, үүсмэл гадаргуу үүсгэх зэргээр газрын төлөв байдлын бусад шинж чанар өөрчлөгдөх үйл явц
	Эвдэрсэн газар	Эвдрэлийн улмаас аж ахуйн анхдагч үнэ цэнээ алдаж, хүрээлэн буй орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх эх үүсвэр болж хувирсан газар
	Газрын нөхөн сэргээлт	Эвдэрсэн газрын аж ахуйн үнэ цэнэ, бүтээмжийг нь сэргээх, тэрчлэн хүрээлэн буй орчны нөхцөлийг нийгмийн ашиг сонирхолд нийцүүлэн сайжруулахад чиглэсэн цогц арга хэмжээ
	Газрын нөхөн сэргээлтийн техникийн үе шат	Эвдэрсэн газрыг цаашид аж ахуйн тодорхой зориулалтаар ашиглах зорилгоор бэлтгэл байдлаар нөхөн сэргээх үе шат.

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

		Тайлбар: Нөхөн сэргээлтийн техникийн үе шатанд дүүргэлт, булшлалт, тэгшлэлт, хажуу налууугийн хэлбэршүүлэлт, хөрс хуулалт, хуулсан хөрс ба үржил шимт чулуулгийг нөхөн сэргээж буй газарт тээвэрлэн хүргэж хучилт хийх, шаардлагатай тохиолдолд усалгаа хийх, зам болон тусгай зориулалтын гидротехникийн зэрэг ажил багтана.
	Хажууг налуулан засах	Ил уурхайн ухашны хажуу болон овоолгын хажуугийн налууугийн өнцгийг багасгах зорилгоор хийх газар шорооны ажил
	Овоолгыг хэлбэршүүлэх	Дараа нь ашиглахад таатай нөхцөл бүрдүүлэх зорилгоор овоолгын хэлбэрийг өөрчлөх

Стандартад зааснаар сэвсгэр хурдас, зөөлөн чулуулагтай 15м хүртэл гүнтэй ил уурхайн эвдрэлд орсон газрыг тухайн газрын анхны төлөв байдалд ойртуулан тэгшилж ургамалжуулах ба хажуу ханын налуу 18⁰-аас ихгүй байхаар заасан.

Уул уурхайн төслийн хүрэлэн буй орчны асуудал нь төслийн техник-эдийн засгийн үндэслэлийн чухал бүрэлдэхүүн хэсэг болохын хувьд уг төслийг хүрээлэн буй орчинд нөлөөлөлх нөлөөллийг багасгах, холбогдох стандартуудад нийцүүлэх, уурхайн үйл ажиллагаа ба уурхайн хаалтын явцад төлөвлөгдөөгүйгээр үүсэн гарах ашиглалтын болон капитал зардлын улмаас үүсэх санхүүгийн эрсдэлийг бууруулах замаар хүрээлэн буй орчны нөлөөллийг бууруулах чиглэлийг тодорхойлж энэхүү баримт бичигт тусгасан болно.

Байгаль орчинд учирч болзошгүй нөлөөлөл, түүнийг бууруулах арга хэмжээг байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусган боловсруулж Байгаль орчны яамаар батлуулж ажилласан.

6. Байгаль орчныг хамгаалах талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд

Одоогийн байдлаар төслийн техник эдийн засгийн үндэслэлд төслийн улмаас хүрээлэн буй орчинд учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллийн боломжийн хэмжээнд урьдчилан тооцоолж, аль болох бага хэмжээнд байлгах, урьдчилан сэргийлэхийн тулд дараах зүйлсийг тусгалаа. Үүнд:

- Орд нь хөрс хуулалт харьцангуй багатай ордод хамаарах тул хөрсний овоолгод харьцангуй бага талбай шаардагдах бөгөөд төслийн

Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан

шийдэлд ашиглалтын жилүүд дэх уулын ажлыг хэд хэдэн хувилбараар нарийвчлан төлөвлөсөн.

- Уурхайн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хийхдээ гадаад овоолгод дарагдах талбайг боломжит хамгийн бага байлгах зорилгод тулгуурлсан бөгөөд ашиглалтын жилүүдэд ашигласан талбай, овоолгуудыг хэлбэржүүлэн техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлуудыг хийж эхэлсэн.
- Ашиглалтын явцад зөвхөн технологийн процессуудад зайлшгүй шаардлагатай замуудыг байгуулан, чиглэлийг тогтоож, тоног төхөөрөмжүүдийг парклах талбайг тусгайлан байгуулж, онц шаардлагагүй зам гаргаж газрын гадарга эвдлэгдэхээс чанд сэргийлнэ.

Хог хаягдлын хяналт, удирдлага, зохион байгуулалтын хувьд энэ үйл ажиллагааг оновчтой шийдэх зорилгоор тусгайлан журам боловсруулж мөрдүүлнэ. Уг зорилтын хүрээнд байгаль орчин болон хог хаягдлын талаархи хууль, тогтоомж, дүрэм, журмуудын дагуу олон улсын стандартын шаардлагаад нийцсэн арга технологийг хэрэгжүүлнэ.

Урьдчилан төлөвлөж байгаагаар ордыг ашиглахад хатуу хог, хаягдал гарахгүй гэж тооцож байгаа ба ажиллагсадаас үүдэлтэй хог хаягдлыг нэгдсэн журмаар зайлуулна. Тоног төхөөрөмжийн эвдэрсэн эд ангиудыг цаашид ашиглахгүй тохиолдолд тусгайлан бэлтгэсэн талбайд цуглуулж, дараа нь уурхайн ашиглагдсан орон зайд булаах боломжтой гэж үзэж байна.

Химийн хорт бодисын хувьд ордыг ашиглахад химийн хорт бодис ашиглахгүй тул энэ төрлийн хог хаягдал гарахгүй.

7. Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Элс хайрганы уурхайн олборлох төслийн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайланд дурдсанаар газрын хэвлийг эвдэж өнгөн хөрс хуулах, карьер нээх, овоолго хийх, олборлох, тээвэрлэх ажиллагаагаар байгаль дэлхий эвдэрч бохирдохоос гадна тоос гэх мэт агаарт дэгдэх, шатах, тослох материал болон шингэн хаягдал хөрсөнд нэвчих замаар бохирдол үүсч эко системд их бага болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ. Бохирдлын эх үүсвэр нь шороон авто зам, бутлан ангилж угаах процесс, түлш

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

шатахууны агуулах, бохирын цэг, хатуу хог хаягдал, ахуйн химийн бодис (тоос, бохир ус, угаалгын нунтаг, саван, шампунь) зэрэг болно.

Хог хаягдлын нөлөөлөлийг бууруулах арга хэмжээ

Ахуйн хаягдал болон үйлдвэрээс гарах бохир усыг хяналтгүй хаясны улмаас орчны хөрс, газрын доорхи ус, ургамалжилтанд дам нөлөөлдөг тул, аль болох бага хог хаягдал үүсгэх, дахин ашиглах эсвэл дахин боловсруулах замаар гарсан хог хаягдлын сөрөг нөлөөллийг бууруулах, үлдсэн хог хаягдлыг байгаль орчинд аюулгүй арга технологиор устгах зарчмыг баримтлан “Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө”-г хэрэгжүүлж байна

8. 2022 оны байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

Хүснэгт 16

№	Хийгдэх ажлууд	Зардал, мян.төг		тайлбар
		төлөвлөгөө	биелэлт	
1	Ахуйн шингэн хаягдлыг тусгайлан доторлосон нүхэнд хуримтлуулан битүүмжлэх, ариутгал, устгал хийх	300.0	200.0	Бүгд биелсэн Ариутгал 2 удаа хийгдсэн
2	Хөрсийг ямар нэг химийн бодисоор бохирдуулах, шатах тослох материалыг ил задгай асгахыг хориглох	Уурхайн ажлын хүрээнд		Энэ ажил хэвшсэн
3	Ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдлыг эмх цэгцтэй төвлөрүүлэх нэг цэг байгуулах	200.0	-	Энэ ажил хийгдэж хэвшсэн
4	Машин техникийн үйлчилгээ, засварыг тусгай бэлтгэсэн талбайд явуулж хэвших	Уурхайн ажлын хүрээнд	-	Энэ ажил хийгдэж хэвшсэн
5	Төв зам болон орд хүрэх зам дагуу, ордын талбай, үйлдвэр орчимд замыг тэмдэгжүүлэх	80.0	-	Энэ ажил хийгдсэн
6	Гал түймэр гарахаас сэргийлэх арга хэмжээг авч, түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, булан цэгүүд бэлтгэсэн байх.	100.0		-
7	Элс хайрга олборлох, тээвэрлэх ажлыг геологи, уул техникийн нөхцөл, зураг төслийн дагуу хийх	Уулын ажлын хүрээнд	-	Уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу хийсэн
8	Уурхай орчмын замын тоосыг усалгаа хийж бууруулах	Уулын ажлын хүрээнд		Төлөвлөгөөний дагуу хийдэг
	дүн	680.0	200.0	Бүгд биелсэн

9. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

2022 онд дүйцүүлэн хамгаалах ажил хийгдээгүй

10. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

Манай уурхайн хүрээнд хамааралгүй. Учир нь уурхайн объектоос хамгийн багадаа 2 км-ийн радиуст суурьшлын бүс нутаг байхгүй.

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

11. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

Манай уурхайн хүрээнд хамааралгүй. Уурхайн ойролцоо археологи, палентологийн олдвор одоогийн байдлаар илрээгүй. Уурхайн ашиглалтын үйл явцад түүх соёлын дурсгалт зүйлс олдвол уурхайн үйл ажиллагааг түр зогсоон зохих байгууллагад мэдэгдэж, түүх соёлын дурсгалт зүйлсийг хамгаалах ажлыг зохион байгуулах болно

12. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

Манай уурхайн хүрээнд хамааралгүй. Учир нь уурхайд химийн бодис хэрэглэдэггүй.

13. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

Энэ ажлын хүрээнд хүснэгт №6-д тусгагдсан ба уурхай дээр хог агуулах цэг байгуулсан, төлөвлөгөөний биелэлт хангалттай гэж үзэж байна. . Үйлдвэрийн объект бүрт хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаях зориулалтын хогийн сав ба хатуу хог хаягдлыг түр байршуулах цэг байгуулан хамгаалалтын хашаагаар хашсан байна. Үүгээр үйлдвэрийн талбайд хатуу хог хаягдалгүй, хог хаягдал тархалтыг бүрэн хязгаарласан, эмх цэгцтэй байх нөхцлийг бүрдүүлж чадна. Хатуу хог хаягдалыг зөвхөн сумын захиргаанаас зөвшөөрсөн хогийн цэгт тээвэрлэн зайлуулсан.

Хүснэгт №7

д/д	Мэдээллийн төрөл	Утга
1	1. Тухайн жилд ашиглах химийн бодисын нэр, хэмжээ /кг/	хамаарахгүй
	2. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	хамаарахгүй
2	1. Шатах тослох материалын нэр хэмжээ /кг/ агуулах байгаа эсэх	6.5тн-ын агуулахтай
	2. Тэслэх, дэлбэлэх бодисын нэр хэмжээ /кг/ агуулах байгаа эсэх	хамаарахгүй
3	1. Тухайн жилийн хог хаягдлын жилийн дундаж хэмжээ /кг/ - Ахуйн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ - Үйлдвэрийн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ - Аюултай хог хаягдал	350,0 хамаарахгүй
	2. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухайн жилийн арга хэмжээний зарцуулсан төсөв	250000 төгрөг

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

14. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт

Байгаль орчныг хамгаалж, нөхөн сэргээхэд ордыг ашиглах төслийн ТЭЗҮ, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ, төслийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, нөхөн сэргээх төсөл, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу ажилласан.

- Уурхайн хүчин чадал бага тул удирдлагын нүсэр бүтэц байх шаардлагагүй юм. Иймд байгаль орчныг хамгаалах, хяналт тавих, нөхөн сэргээлт хийх ажлыг компаний захирал уурхайн дарга, инженерүүд хариуцан гүйцэтгэх бөгөөд жил бүр гүйцэтгэх ажлын хэмжээ болон зардлыг байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгаснаар ажиллав.
- Компаний удирдлага нь байгаль орчны холбогдолтой бүх хууль журмын дагуу уурхайн үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулахаас гадна хуулийн өмнө хариуцлага хүлээнэ.

Удирдлага зохион байгуулалтын зардал

Хүснэгт 18

№	Хийгдэх ажлууд	Зардал, мян.төг	тайлбар
1	Байгаль орчныг хамгаалах, ариун цэвэр, эрүүл ахуй, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны чиглэлээр сургалтыг өөрийн ажиллагсдын дунд зохион байгуулах.	150.0	биелсэн
2	Уурхайн ажилчид мөн ачигчидыг тусгай амны хошуувчаар хангасан.	250.0	Зардал гараагүй
3	Ой, хээрийн түймрээс сэргийлэх, унтраах хэрэгслээр бүрэн хангах, ажиллагсдыг түймэр унтраах арга барилд сургах, гал түймэр гарсан тохиолдолд шуурхай унтраах арга хэмжээ авах. Байгаль хамгаалагчдад туслах.	-	Зардал гараагүй
	дүн	400.0	

15. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, түүний үр дүнг тайлагнах, хэлэлцүүлэх төлөвлөгөөний биелэлт

Төслийг хэрэгжүүлсэн явцад байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайлан болон байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, тухайн орчинд төслийн үйл ажиллагаанаас үүдэн гарсан өөрчлөлтүүдийг

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

тодорхойлох, хянах зорилгоор тухайн орчинд зайлшгүй хянаж байх үзүүлэлтүүд, түүний тодорхойлолт, хуваарь, холбогдон гарах зарим зардлуудын хамт тодорхойлж ирсэн.

Төслийг хэрэгжүүлэхэд баримтлан ажиллах ОХШХ нь тус төсөл хэрэгжих орчны байгалийн болон нийгэм эдийн засгийн үнэт зүйлсийг хамгаалах, түүнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааг ямар үр дүнтэй байгааг илтгэх үндсэн баримт бичгийн нэг юм.

Төслийг хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны явцад хяналт шинжилгээний ажлыг энд тусгасан хугацаа болон аргачлалын дагуу үргэлжлүүлэн хийх нь тухайн төслөөс байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг шуурхай тогтоохоос гадна түүний олон жилийн судалгааны мэдээ материал нь нутгийн хөрс, ургамал, гадаргын ба газрын доорх ус зэрэг экосистемийн бүрдэл хэсгүүдийн хоорондын харилцан шүтэлцээг тодорхойлж, тэдгээрийн талаарх шинжлэх ухааны мэдлэгийг бий болгох чухал хэрэглэгдэхүүн болно.

Жил бүр хийгдсэн хяналт, шинжилгээний үзүүлэлтүүдийг анхааралтай судалж үзэж байх нь цаашдаа байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг улам боловсронгуй болгох, байгаль орчин болон тухайн нутагт оршин суугчдыг төслийн нөлөөллөөс хамгаалах арга хэмжээг илүү үндэслэлтэй болгох юм. Нөгөө талаас ОХШХ-г улам боловсронгуй болгох хяналт, шинжилгээ хийж байгаа объектоо бүрэн хамарч байгаа эсэхийг хянахад чухал ач холбогдолтой байх болно.

Агаарын тоосжилт харьцангуй багассан. Агаар, ус, хөрсний шинжилгээг БОХЗТЛабораторид хийлгэсэн.

Хүснэгт №9

Хяналт	А.	Б.	В.	Г.
шинжилгээний дээж	Дээж авах цэгийн тоо	Дээж авах цэгийн байршил	Давтамж	Төсөв /мян.төг/
Хөрс	1	Карьер орчимд,	Жилд 1 удаа	56.9
Агаар	1	Карьер орчимд,	Жилд 1 удаа	36.0
Нийт				92.9

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**

16. ДҮГНЭЛТ

Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний тухайн жилийн төсөв, биелэлтийг Хүснэгт №10-д үзүүлэв.

Хүснэгт №10

д/д	Мэдээллийн төрөл	мян. төг биелэлт	тайлбар
1	Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	14223.6	
2	. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	250.0	
3	Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төсөв	-	
4	Нөхөн сэргээх арга хэмжээний төсөв /техникийн, биологийн/	13280.7	
5	Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээний төсөв	-	Зардал гаргаагүй
6	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	-	Зардал гаргаагүй
7	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	400.0	
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	92.9	
9	Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төсөв	-	хамааралгүй
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төсөв	200.0	

ТЕХНИКИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ЗУРАГ

ТЕХНИКИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ЗУРАГ

**Бөхөгийн хөндийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан**
